

Молен М. (2015). Соціокультурна адаптація студентів у вищих навчальних закладах. *Social Work and Education*, Vol.2 № 1, С 44-47.

Молен Марія,

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи*

СОЦІОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. У статті розглянуто особливості соціокультурної адаптації студентів в умовах навчання у ВНЗ. Охарактеризовано фактори які впливають на соціокультурну адаптацію студентів. Висвітлено етапи процесу соціокультурної адаптації.

Ключові слова: студенти, соціокультурна адаптація, фактори соціокультурної адаптації, етапи соціокультурної адаптації.

Abstract. The article deals with the peculiarities of socio-cultural adaptation of students in a study at the university. Characterized factors affecting the socio-cultural adaptation of the students. Deals stages of the process of socio-cultural adaptation.

Keywords: students, sociocultural adaptation, social and cultural factors adaptation stages of socio-cultural adaptation

Формулювання проблеми дослідження. Період навчання студентів у ВНЗ є тривалим і складним, адже в цей період студенти адаптуються до нових умов не тільки навчання але і життєдіяльності. Від успішної адаптації залежать якість освіти та подальше професійне зростання випускника ВНЗ.

Мета статті – здійснити аналіз ролі соціокультурної анімації студентів у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Адаптація у ВНЗ розуміється як здатність особи стати частиною суспільства, усвідомити свою приналежність до нього на цей період часу, виконувати суспільні вимоги, норми й правила, що формують позитивний особистісний та соціальний розвиток. Загалом адаптація - це процес і результат внутрішніх та зовнішніх змін людини, активного зовнішнього пристосування до нового способу життя, до нових умов існування. Адаптація до навчальної діяльності у ВНЗ припускає

одночасну дію низки впливів, що включають комплекс і суб'єктивних чинників, залежних здебільшого від самих студентів, і об'єктивних, залежних від зовнішніх обставин, до яких можна віднести зміст та організацію самої навчальної адаптації у ВНЗ [1, с. 52].

Особливого значення адаптаційні процеси набувають на першому етапі навчання у вищому навчальному закладі. Відомо, що модель навчання у вищій школі значно відрізняється від звичної для вчорашніх школярів моделі навчання у загальноосвітній школі, зокрема їй притаманні більший обсяг теоретичних знань, висока інтенсивність розумової праці, збільшення обсягу самостійної роботи. Складність цього етапу полягає в тому, що відбувається перебудова всієї системи ціннісно-пізнавальних орієнтацій особистості, засвоюються нові способи пізнавальної діяльності.

Можна виокремити кілька *груп труднощів*, які відчують студенти протягом початкового періоду навчання у виші.

Перша група труднощів свідчить про відсутність у першокурсників організаційно-навчальних (уміння конспектувати лекції та першоджерела, користуватися бібліотекою тощо) та комунікативних навичок.

Друга група труднощів стосується функціонування пізнавальних процесів та емоційної сфери, що пояснюється нерозвинутою здатністю до критичного оцінювання власної активності (рефлексії).

Окрему групу становлять особистісні труднощі, серед яких найсуттєвішою є проблема самовизначення студентів. Відомо, що готовність до самовизначення є центральним психічним новоутворенням особистості [4].

Можна виділити декілька факторів, які лежать в основі типових ускладнень, що відчують першокурсники в період адаптації:

1. Недостатній рівень шкільної загальноосвітньої підготовки, в основі якої, як правило, прихована нерозвинена працьовитість і допитливість, дефіцит особистої відповідальності і навчальної активності, невисокий рівень духовного і інтелектуального потенціалу.

2. Більшість молодих людей, що приходять до ВНЗ, слабо володіють вираженими навичками навчальної роботи, недостатньо володіють прийомами раціонального мислення, запам'ятовування, концентрації і розподілу уваги. У значної частини студентів слабо виражена волева регуляція в подоланні виникаючих навчальних труднощів. Як правило, у вчорашніх школярів відсутні стійкі навички користування навчальною літературою, конспектування, раціонального читання, організації своєї самостійної роботи, особливо її планування.

3. Значна частина студентів приходить у ВНЗ з наївним переконанням у тому, що їх абсолютно всьому повинен хтось навчити, все показати і пояснити. Вони бачать себе в звичній пасивній ролі

школяра, а не активній ролі студента ВНЗ, основне завдання якого здобування знань самостійною, напруженою працею.

4. Слабко виражений рівень загальної культури, етичної і трудової вихованості, що виявляються на фоні обмеженого життєвого досвіду і соціальної зрілості. Несумлінне ставлення до навчальної праці, до слова і справи, світоглядна і соціальна інфантильність.

5. Недостатня вираженість установки студентів на придбання прогресії разом із слабким проявом ціннісного ставлення до знань. Достатня кількість студентів лише в ході адаптації починають усвідомлювати всю серйозність зробленого ними життєвого вибору.

При цьому одні розчаровуються, інші байдуже упокорюються, треті починають виявляти цікавість до майбутньої спеціальності і робити боязкі кроки до ознайомлення з нею.

6. Невпевненість багатьох початківців студентів у тому, що їм під силу успішне навчання у ВНЗ. Далеко не всі випускники загальноосвітньої школи об'єктивно в змозі справитися з вимогами, об'ємом і темпом роботи, що традиційно склалися у ВНЗ і розраховані на здібних і підготовлених людей [3].

Адаптація особистості студентів розвивається через вплив динамічного соціокультурного середовища вишу та призводить до необхідності активізації самої особистості в освітньому процесі, актуалізації можливостей в процесі освоєння освітнього середовища.

Г. Триандіс [2, с. 69] виділив п'ять етапів процесу соціокультурної адаптації:

1.«медовий місяць» (характеризують ентузіазмом, підвищеним настроєм та значними очікуваннями). Цей стан зумовлений тим, що візитерів очікують на новому місці, прагнуть забезпечити їм приємний прийом, надаючи певні привілеї, цей етап недовготривалий;

2.незвичне соціальне оточення починає негативно впливати на особистість. Емігранти та переселенці зіштовхуються з некомфортними, на їх думку, умовами життя, громадським транспортом, кримінальними виявами тощо. Значний вплив мають і психологічні чинники: відчуття взаємного непорозуміння з місцевими мешканцями. Зазначені фактори призводять до розчарування, фрустрації й депресії («чужак» намагається втекти від реальності, спілкуючись переважно із земляками та обмінюючись з ними враженнями про «жахливих аборигенів» [5, с. 283]);

3.симптоми культурного шоку можуть досягати критичної фази, що виявлена в серйозних захворюваннях, відчутті повної безпорадності. Проте найчастіше візитери отримують соціальну підтримку оточення та долають міжкультурні відмінності, вивчають мову, знайомляться з місцевою культурою;

4. депресія повільно проходить, змінюється на оптимізм, відчуття впевненості та задоволення, людина починає відчувати себе більш пристосованою та інтегрованою до життя в суспільстві; у неї

формується реалістична оцінка ситуації, виникає адекватне розуміння того, що відбувається, можливість ефективно досягати власну мету;

5. п'ятий етап характеризують повною адаптованістю, яка передбачає стабільні зміни в поведінці особистості та відповідь на вимоги оточення [2, с. 69].

Висновки. Отже процес соціокультурної адаптації є тривалим і складним і потребує уваги не тільки від самих студентів а і від викладачів, саме від них залежить наскільки швидко студенти адаптуються до нових змін.

Список використаної літератури:

1. Антипова Л.А. Педагогические технологии успешной адаптации личности студента в процессе обучения в вузе / Л. А. Антипова // Казанский педагогический журнал. – Казань, 2008. – № 2. – С. 52-56.
2. Безклубенко С.Д. Культура історичного (тобто суспільного) буття народу / С.Д. Безклубенко // Культура і сучасність: альманах. – К.: ДАКККІМ, 2001. – С. 17-23.
3. Лагирев В.В. Адаптация студентов к условиям обучения в техническом вузе и особенности организации учебно-воспитательного процесса с первокурсниками / В.В. Лагирев // Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Обзор. информация / НИИВО. – М., 1991. – Вып. 3. – 48 с.
4. Малихін О. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / [авт.-укл. О.В. Малихін, І.Г. Павленко, О.О. Лаврентьєва, Г.І. Матукова]. – Сімферополь : ДІАЙПІ, 2011. – 224 с.
5. Стефаненко Т.Г. Етнопсихология / Т.Г. Стефаненко. – М., 1999. – 362 с.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2015

Стаття прийнята до друку 02.04.2015